

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА, КОНФЛІКТИ, КОРДОНИ ТА СПІВПРАЦЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПЕРСПЕКТИВИ МІЖ БРАЗИЛІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ

Д-р Андрій Голод 0000-0001-9022-3475

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
(Україна)

Д-р Фабіо Лопес Алвес 0000-0002-2114-3831

Державний університет Західної Парани (Бразилія)

Д-р Марія Ільїна 0000-0002-5555-1614

Інститут демографії та проблем якості життя Національної академії наук України
(Україна)

Д-р Юлія Феленчак 0000-0003-0615-3326

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
(Україна)

Тематичний випуск «Університетська освіта, конфлікти, кордони та співпраця: міждисциплінарні перспективи між Бразилією та Україною» об'єднує статті вітчизняних та закордонних авторів, які проблематизують складні взаємозв'язки вищої освіти в умовах кризи, транскордонне співробітництво між культурами та галузями знань. Акцентуючи увагу на міждисциплінарності, в рукописах обговорюється, як університети можуть налагоджувати зв'язки попри дисциплінарні межі, щоби сприяти мирному співіснуванню в регіонах, охоплених конфліктами та розбіжностями. У текстах йдеться про потенціал інтернаціоналізації та університетської співпраці. Загалом, видання спонукає до роздумів та робить актуальний внесок в обговорення ролі вищої освіти у розбудові більш справедливих і мирних суспільств.

У статті «**Транскордонне забруднення довкілля як предмет викладання у вищій школі**» українська вчена Марія Ільїна досліджує досвід викладання проблем забруднення навколишнього середовища в рамках економіки довкілля у закладах вищої освіти України. З цією метою проаналізовані навчальні програми дисциплін, пов'язаних з економікою природокористування. Використовуючи методи структурно-семантичного,

Revista Educere Et Educare, Vol. 19, N. 49, Dossiê Educação Universitária 2024. Ahead of Print.

DOI: 10.48075/educare.v19i49.33549

порівняльного та якісного контент-аналізу, авторка досліджує, наскільки ефективно в навчальних програмах обговорюються питання транскордонного забруднення. У результаті дослідження встановлено, що основна увага у програмах приділяється доквіллю України та її регіонів, а транскордонне забруднення розглядається опосередковано в контексті глобальних екологічних проблем. Основні результати дослідження: 1) питання транскордонного забруднення недостатньо розглядаються в дисциплінах з економіки природокористування, які викладаються в Україні. Більш детально ця тема висвітлюється в межах навчальних програм з екологічної безпеки; 2) існує суттєве обмеження розуміння економіки природокористування як галузі знань через недостатнє висвітлення транскордонних екологічних проблем; 3) такий важливий компонент природного середовища, як біорізноманіття, ігнорується в навчальних програмах; 4) необхідно інтегрувати транскордонний контекст у програми з економіки природокористування, щоб забезпечити більш повний і сучасний підхід до викладання цієї дисципліни.

У публікації **«Транскордонне співробітництво у сфері університетської освіти між Україною та Польщею»** Андрій Голод і Ольга Четирбук розглядають історичний контекст, сучасну практику, види і тематичні напрями співпраці між університетами обох країн, оцінюють переваги, виклики та пропонують альтернативні шляхи розвитку у сфері університетської освіти. Основними формами співпраці між українськими та польськими університетами автори вважають програму Erasmus+, спільні наукові проекти, програми подвійних дипломів (між Львівським національним університетом імені Івана Франка та Варшавським університетом), міжнародні літні школи, студентські клуби, проект «Україна-Польща: міжкультурний діалог», міжнародну літню школу «Сучасні проблеми європейської історії» та ін. Перевагами транскордонного співробітництва у сфері освіти є зміцнення міжнародних зв'язків, обмін

досвідом, академічна мобільність, спільні дослідження тощо. Згідно з дослідженням, 1) якість освіти є основною умовою налагодження плідної міжнародної співпраці; 2) на якість університетської освіти негативно впливає брак фінансування: хоча Закон України «Про освіту» встановлює норматив видатків на освіту на рівні 10% ВВП, інколи цей показник досягає лише 7%; 3) одним із шляхів вирішення проблеми недостатнього фінансування освіти став би перехід від переважного використання державних коштів до інших форм фінансування, у тому числі через міжнародні фонди.

У статті **«Ціннісні координати стійкості студентів в умовах воєнного стану в Україні»** Жанна Вірна, Оксана Іванашко та Світлана Лисенко обговорюють особливості вимірювання та оцінювання психологічної стійкості молоді в умовах воєнного стану. Дослідження базувалося на результатах опитування студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки за допомогою онлайн-панелі (n=162). У статті висвітлено основні негативні фактори, що погіршують соціально-психологічну адаптацію молоді до умов війни. Автори констатують, що загальний контекст фрустрації суттєво впливає на емоційні характеристики людей цієї вікової групи, що пов'язано з формуванням адекватних стійких реакцій та зміною ціннісних орієнтацій. Обробку статистико-математичних даних проводили шляхом виділення двох груп за показниками життєвого тону (студенти з рівнем життєвого тону вище середнього значення (63,6%), студенти з рівнем життєвого тону нижче середнього значення (36,4%). Подано узагальнений психологічний профіль ціннісних орієнтацій респондентів в умовах воєнного стану в Україні та аналіз таких параметрів: відкритість до змін, самоствердження, збереження та самоподолання. За допомогою кореляційного аналізу висвітлено комплекси взаємозв'язків між показниками стійкості та ціннісними орієнтаціями респондентів у їх

основних вимірах. Таким чином, інтерпретація ціннісних орієнтацій стійкості студентів в умовах воєнного стану в Україні свідчить про те, що:

- 1) серед студентів із високим рівнем стійкості кореляційні зв'язки демонструють переважання таких вимірів, як «відкритість до змін» та «самоподолання», що вписується в психологічні профілі «контрольованої незалежності» та «альтруїстичної діяльності»;
- 2) серед студентів із низьким рівнем життєвого тону яскраво виражені кореляційні зв'язки знаходяться у вимірі ціннісних орієнтацій «самоствердження», що свідчить про виражене бажання задовольнити власні інтереси та зберегти репутаційний імідж.

Статтею **«Багаторівневі стратегії інтернаціоналізації університетів на прикладі Університету Західної Парани»** Рафаель Матьелло, Найяні Боржес Толедо та Ларісса Терра Ланжер розпочали дискусію про розвиток, розбудову і оцінювання стратегій багатоаспектної інтернаціоналізації університетів на прикладі Університету Західної Парани (UNIOESTE), яке проводилося Офісом міжнародних та міжінституційних відносин (ARI). На думку авторів, економічні труднощі становлять основну перешкоду для багаторівневої інтернаціоналізації університетів; особливо це стосується викладацької, наукової та консультаційної діяльності. В результаті дослідження зроблено такі висновки: 1) головною перешкодою для інтернаціоналізації університету UNIOESTE є відсутність технологічних можливостей для ведення запису аудиторних занять та передавання навчальних матеріалів онлайн; 2) для академічної мобільності найбільшу проблему становить брак фінансування, що підтверджується обмеженими можливостями отримання стипендій.

У статті **«Інтернаціоналізація вищої освіти за допомогою партнерських мереж»** Ежеслайні де Нез, Мануір Жозе Ментежес і Марілія Коста Морозіні розглядають інтернаціоналізацію вищої освіти, зосереджуючись на університетах Латинської Америки задля поширення

знань у країнах Глобального Півдня. Дослідження стосувалося декількох програм навчання в аспірантурі і зосереджувалося на науковцях та студентах. Зроблено висновок, що інтернаціоналізація вищої освіти відбувається одночасно з процесами глобалізації та стосується насамперед викладання, а також розширення можливостей університетів. Результати дослідження доводять, що інтернаціоналізація університетів, яка відбувається за допомогою партнерських мереж, має величезний потенціал для подальшого розвитку освітніх установ та їхніх працівників. Партнерські мережі не лише сприяють співробітництву між університетами, але й культурному обміну, трансферу знань, досвіду і практик, що в кінцевому підсумку підвищує якість освіти. Автори наголошують, що подібні ініціативи сприяють підготовці фахівців з широким світоглядом і глобальними та культурно різноманітними знаннями, що дає можливість протистояти сучасним викликам.

У публікації **«Інтернаціоналізація вищої освіти та освітньої політики як можливість відшкодування гуманітарних прав вимушених іммігрантів у Федеральному університеті латиноамериканської інтеграції»** Аліссон Вінісіус, Сілва Феррейра та Люсьєнн Мартінс Боржис оцінюють результати 10 років становлення і розвитку політики інтеграції вимушених іммігрантів у Федеральному університеті латиноамериканської інтеграції (UNILA). Цей університет, залучений до міжкультурної взаємодії з огляду на його прикордонне розташування, особливо орієнтований на інтернаціоналізацію та солідаризацію освітніх зусиль. Відповідно автори розглянули досвід розбудови інтеграційної політики щодо вимушених іммігрантів в UNILA. Аналізуючи історію розвитку політики інтеграції в університеті, автори окреслюють шляхи підтримки та посилення такої політики на місцевому рівні; водночас вказують на прогалини, які слід заповнювати за допомогою

укладання угод про співпрацю між державами та університетами в країнах походження студентів і викладачів.

У статті **«Університет і статус студента: досвід прийому та підтримки студентів»** Енн Каролін Канталіс Сена та Маріана Лінс де Олівейра актуалізують проблематику, пов'язану з умовами життя студентів впродовж здобуття ними вищої освіти. У дослідженні автори шукали відповіді на низку питань, зокрема таких: 1) які дії були здійснені Офісом студентської підтримки в освітньому центрі Федерального університету Параїби–кампус для прийому студентів? 2) як вони були реалізовані при поверненні до навчання у 2022 році? 3) якими були основні недоліки заходів, що здійснювались? У такому контексті головна мета обговорення – представити та проаналізувати в критичній та рефлексійній манері дії, розроблені Офісом підтримки студентів. Серед проведених заходів відзначаються комунікації у рамках проекту EscutAção, навчальні простори для обміну досвідом освітнього центру та проект Sextô. Автори відстоюють думку щодо актуальності дискусій про виклики в університетському середовищі, які безпосередньо впливають на добробут студентів у країні, зокрема, у північно-східному регіоні Бразилії.

У статті **«Подолання дисциплінарних кордонів: погляд на міждисциплінарність»** Ана Кароліна Нойманн Барб'єро, Валдір Грегорі, Енаїде Северо де Араужо та Освальдо Ваз Фуртадо опираються на результати колективних праць у межах навчальної дисципліни «Міждисциплінарні кордони», запропонованої в партнерстві між університетами UNIOESTE (Штат Західна Парана, UFMT (Федеральний університет Мату-Гросу) і USP (Університет Сан-Паулу). У дослідженні автори здійснюють систематичний бібліографічний огляд основних проблем у подоланні традиційних бар'єрів між освітніми компонентами для досягнення міждисциплінарності і стверджують, що фрагментація знань, укорінена в традиційній освітній структурі, заснованій на конкретних

дисциплінах, визначається як бар'єр, що обмежує інтегроване бачення навчання. Міждисциплінарний підхід виникає як необхідний засіб для подолання цих бар'єрів і сприяння більш цілісному та контекстуальному розумінню знань. Взаємозв'язок між різними галузями знань не тільки збагачує розуміння студентів, але й стимулює критичне бачення та здатність встановлювати значущі зв'язки.

У статті **«Мотивація та післядипломна освіта: про дослідження аспірантів з адміністрування у Федеральному університеті Мінас-Жерайс»** Дебора Діас Резенде, Лайзе Алмейда де Олівейра та Моніка Карвальо Алвес Каппелле аналізують мотивацію аспірантів з адміністрування з позицій теорії самодетермінації. З методологічної точки зору вони використовують якісне дослідження зі збором даних за допомогою напівструктурованих інтерв'ю та документального дослідження. Результати вказують на те, що аспіранти мають зовнішню мотивацію до навчання та різні її ступені залежно від ситуації та видів діяльності. Зовнішня та інтроєктована регуляція переважає в діяльності та заняттях, які не становлять інтересу для здобувачів, тоді як ідентифікація та інтегрована регуляція очевидні в заняттях/діяльності за інтересами. Як висновок, автори стверджують, що для підвищення рівня мотивації аспірантів необхідний процес трансформації, заснований на діалозі, інтеграції, участі та більшій автономії студентів.

Випуск завершується статтею **«Виклики та можливості університетських інкубаторів: інтегративний аналіз»**, в якій Фернандо Родрігес Пейшото Куарежма, Лусія Кордула дос Сантуш, Лейдсон Ліма дос Сантуш і Франсіско Гілсон Ребусас Порто, досліджують проблематику бар'єрів та фасилітаторів з якими стикаються університетські інкубатори в процесах співпраці. Для написання статті авторами було здійснено інтегративний огляд літератури (2021-2023) з використанням баз даних PubMed, Web of Science, Scopus і SAGE Journals. Географія дослідження

включає аналіз наукових праць, здійснених на американському, європейському, азіатському та африканському континентах. Результати дослідження демонструють консенсус щодо існування культурних, інституційних та організаційних відмінностей між сторонами, що співпрацюють, і необхідності подолання перешкод, пов'язаних зі спілкуванням, особистими стосунками, асиметрією цілей, браком ресурсів та культурними відмінностями між університетами та галузевими компаніями з метою тривалого та успішного партнерства.

Публікація цього випуску стала можливою лише завдяки всебічній підтримці Фонду Араукарія, якому ми висловлюємо щирі подяку. Фонд профінансував приїзд трьох запрошених дослідників з України для роботи в Програмі післядипломної освіти «Суспільство, культура та кордони» в кампусі UNIOESTE (м. Фос-ду-Ігуасу) у рамках «Програми прийому українських науковців».

